

Otsonkallio 50 vuotta

Vuonna 1955 valmistunut As. Oy Otsonkallio kuuluu "vanhaan Tapiolaan", puutarhakaupungin ensimmäiseksi valmistuneen itäisen lähiön toiseen rakennusvaiheeseen (1954-1955). Alueen suunnittelijoiksi valittiin neljä arkkitehtiä: Aulis Blomstedt, Aarne Ervi, Viljo Revell ja Markus Tavio. Jokainen heistä suunnitteli ja sijoitti oman rakennusryhmänsä maastoon varsin vapaan asemakaavan puitteissa.

Kukkulan kuningas

Otsonkallioksi nimetty, osittain soinen kukkula oli alueen korkein. Se oli näyttävä ja haasteellinen rakennuspaikka. Nykyisen lipputangon paikkeilla oli aikoinaan seissyt Hagalundin kartanon tuulimylly.

Arkkitehti Markus Tavio suunnitteli Otsonkalliolle kaksi pitkää lamellitaloa ja kolme pistetaloa maaston muotoja mukaillen viuhkamaiseksi, etelään avautuvaksi sommitelmaksi. Talojen ylimmistä kerroksista näki merelle. Lopputulos oli eräänlainen yhteenveto rakennustaiteen eri koulukuntien vastakohtaisistakin ihanteista. Toisaalta taloryhmä muistuttaa perinteistä kaupunkimaista, suojaisen pihan ympärille kääriytyvää umpikorttelia, joka tosin on kulmista ja alaosastaan avattu. Samalla talojen ryhmittely kuitenkin noudattaa puutarha-

kaupunkiajattelua, jossa talot sijoitetaan luontoon herkästi maaston muotoja mukaillen. Rakennusten sijoittelussa on kuitenkin myös 30-luvun funktionalismin geometristä kurinalaisuutta ja kukkulan lakipisteenä jopa monumentaalisuutta.

Otsonkallion talojen arkkitehtoninen ilme sen sijaan on varsin pelkistetty. Sitä luonnehtii oivallisesti arkkitehti Hilding Ekelundin kuvaus funktionalismin rakennustaiteellisista ihanteista vuodelta 1940: *"...Selvää on, että kaikkea turhaa ja kallista loisteliaisuutta on vältettävä...Tämä koskee myös talon ulkopuolta: kaiken tyhjän korailun tulee olla pannaanjulistettua ja yksinkertainen, selvä julkisivu muodostaa aina parhaan kehyksen asunnolle, joka on tarkoitettu nykykaisille, selväpiirteisille ihmisille. Koristelusta huolehtii luonto: vapaasti kasvavat puut, köynnöskasvit, nurmikot, kallioid ja kukkaset..."* Toki

yksinkertaistamisen pakko oli myös sotienjälkeisen niukkuuden sanelemaa.

Linnoitusmainen ulkonäkö ja pitkät muurimaiset talot koettiin ilmeeltään myös hieman tylynä ja kasarmimaisina. Rakennusryhmä tuli tunnetuksi mm. lempinimillä "Kiinan muuri" ja "Kakolanmäki". Otsonkalliota rakennettaessa elementtirakennustekniikka oli vielä kokeiluasteella ja perinteisiä menetelmiä kalliimpaa. Niinpä taloryhmä muurattiin perinteiseen tapaan tiilestä ja julkisivu roiske-
rapattiin.

Otsonkallion rakennustyömaata 1954

Markus Tavio (1911-1972) suunnitteli Tapiolan As. Oy Otsonkallion lisäksi Kimmeltien Viisikko-ryhmän, Menninkäisentie 2:n sekä Naavakalliontien asuintalot. Muita Tavion suunnittelema asuinrakennuksia on Munkki-
vuorella, Herttoniemessä. Puotilassa, Pajamäessä ja Pohjois-Haagassa. Westendissä ja Matinkylässä on Tavion suunnittelema rivitaloja. Tavion julkisia rakennuksia ovat mm. Meilahden kirkko (1954) ja osa hotelli Kalastajatorppaa. Otsonkallion suunnitteluun Tavion toimistossa osallistuivat Unto Irmala ja Veijo Hurmerinta.

Tarkan markan talo

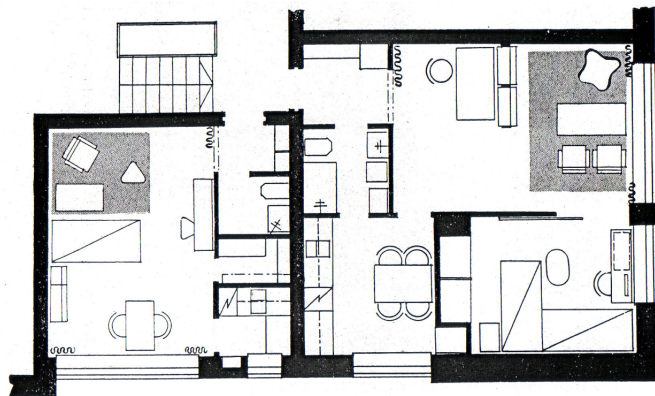
Tarina kertoo, että Otsonkallion suunnitteluvaiheessa tulevat asukkaat saivat valita, rakennetaanko taloihin parvekkeet vai sijoitetaanko pihalle kahluuallas – ja valituksi tuli allas. Parvekkeiden poisjätto oli kuitenkin rakennuttajan sanelema kustannuskysymys, johon asukkaat tuskin saattoivat vaikuttaa. Tapiolan rakennuttaja, Asuntosäätiö, kiristi ensimmäisen rakennusvaiheen jälkeen kukkaronnyörejä ja vaati mahdollisimman taloudellista rakennustapaa. Taloyhtiön suuren, suojatun pihan ajateltiin luultavasti korvaavan parvekkeet, ja ehkäpä altaat pantiin pihalle lohdutuspalkinnoksi.

Tapiolan asunnot kuuluivat valtion aravalainoituksen piiriin, ja tähän liittyvät määräykset säätelivät asuntojen varustetasoa ja pinta-alaa. Asuntojen keskipinta-ala ei kerrostaloissa saanut ylittää 50 m². Markus Tavio teki kuitenkin ihmeitä tiukkojen rajoitusten puitteissa. Hänet tunnettiin erinomaisena pohjaratkaisujen laatijana ja luotettavana antetussa budjetissa pysyjänä. Heikki von Hertzenin mukaan Tavion rakennuksissa "asunnon toimivuus, kalustettavuus, helppohoitoisuus ja viihtyvyys oli usein toteutettu esikuvallisella tavalla". Otsonkallion asunnot antavatkin neliöitään avaramman vaikutelman. Ydinperhe oli asuntosuunnittelun kyseenalaistamaton lähtökohta. Naisten kotitaloustyön ja lasten hoidon vaatima tilankäyttö pyrittiin ottamaan huomioon asuntojen suunnittelussa, ja suunnitelmista pyydettiin lausuntoja kotitalousasiantuntijoilta ja perheenemänniltä.

Palvelut pelasivat

1950-luvulla kärsittiin vielä sotien jälkeisestä puutteesta, asuntopulasta ja ahtaudesta. Pääsy upou-

teen sisävessalla ja kylpyhuoneella, juoksevilla vedellä, keskuslämmityksellä ja modernilla (tosin jääkaapittomalla) keittiöllä varustettuun asuntoon oli monille toiveiden täyttymys. Niin myös Otsonkallioon valituille uusille asukkaille. Asuntoja anottiin Asuntosäätiön taustalla olleiden etujärjestöjen kautta. SAK:lla, Virkamiesliitolla, Väestöliitolla, Mannerheimin Lastensuojeluliitolla, Vuokralaisten keskusliitolla ja Suomen siviili- ja asevelvollisuusinvalidien liitolla oli jokaisella oma asukaskiintiönsä.

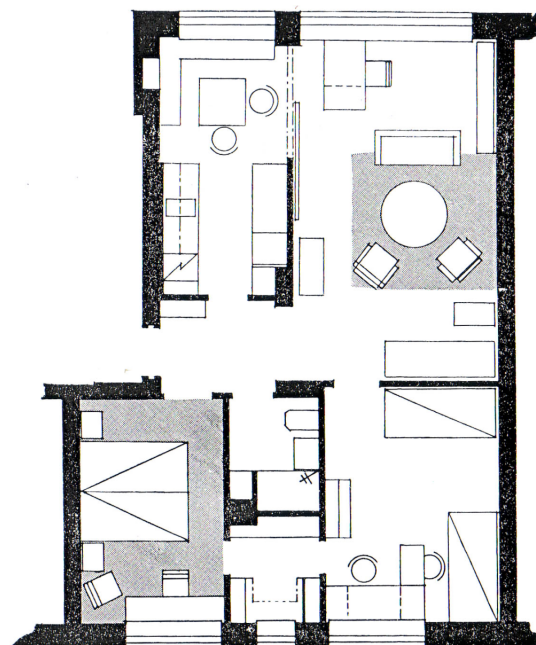

Pistetalon 46m²:n ja 25m²:n asunnot oli mallisisustettu perheelle, jossa "isä arkkitehti, äiti toimessa ja vauva asuvat kaksiossa, yksiossa asuu opiskeleva neiti, joka päivisin hoitaa vauvaa".

Otsonkallion asunnot olivat hyvin edustettuina myös Tapiolaa esittelevissä sisustusnäyttelyissä. Asunto E 39 kesällä 1955.

68 m²:n asunto mallisisustettuna. Asunto oli ajateltu "isälle, äidille ja kahdelle kouluikäiselle pojalle".

Ensimmäiset asukkaat pääsivät muuttamaan pistetaloihin toukokuussa 1955. B-talo (raput H-O) sai asukkaat kesäkuussa, ja viimeiseksi päästiin asumaan A-taloon (raput A-G). Otsonkalliolle asetumista helpotti se, että Mäntyviidan alue oli rakennettu valmiiksi 1954, ja suurin osa keskeisistä palveluista oli jo olemassa. Palveluja löytyikin joka lähtöön, ja lähempää kuin nykyään. Vuoteen 1956 mennessä asukkaita palvelivat jo posti, pankki, kolme siirtomaatavarakauppaa, kolme maito- ja leipäkauppaa, kaksi liha- ja kalakauppaa, kolme tekstiilimyymälää, taloustavarakauppa, rohdoskauppa, kirjakauppa, kaksi kampaamoja, kolme pikkukahvilaa, autohuoltoasema ja elokuvateatteri. Kino Tapiolassa pidettiin aluksi myös jumalanpalveluksia. Hagalundin kartanolla oli karjaa, ja sieltä käytiin ostamassa maitoa. Kartanon kasvihuoneilta ostettiin kurkkua ja tomaatteja.

Tapiolaa suunniteltaessa oli pidetty todennäköisenä, että alue liitettäisiin jossakin vaiheessa Helsinkiin. Harva varhaistapiolalainen mielsikään itseään espoolaiseksi; asukkaiden identiteetti oli pikemminkin tapiolalainen.

Työpaikat olivat pitkään lähinnä Helsingissä. Yksityisautoja oli 50-luvulla harvalla, ja 60-luvullakin auto oli vain joka toisella taloudella. Helsingin ja Tapiolan välinen bussiliikenne oli aloitettu 1954. Myös Otaniemeen pääsi bussilla. Yhteydet olivat tiheät, Tapiolan ja Helsingin välillä kulki vuonna 1956 peräti 82 vuoroa päivässä. Ensimmäinen bussi Helsingistä lähti klo 05.40 ja viimeinen 01.10. Silti bussit olivat aina täynnä, niihin "mentiin litistymään".

Ennen vesitornin rakentamista vedenpaine ei aina riittänyt. Silloin pihaan ajoi säiliöauto, ja lapset lähetettiin ämpäreiden kanssa hakemaan vettä.

Lasten linna

Otsonkallio on yhä Tapiolan lapsirikkaimpia taloyhtiöitä. 50-luvulla lapsia oli vielä monin verroin enemmän. Arviot vaihtelevat 250:stä 300:aan, joka tapauksessa lähes kaikissa perheissä oli 2 tai 3 lasta. Mäntyviidan postin ulkopuolella kiemurteleva lapsilisäpäivinä otsonkalliolaisten äitien pitkä jono. Vuonna 1990 alle 16-vuotiaita lapsia asui taloyhtiössä 35. Nykyään lapsia on reilu nelisenkymmentä. Aravaehdot suosivat monilapsisia perheitä, ja kaksioihin ja kolmioihin pääsivät asumaan perheet, joissa oli kaksi lasta tai enemmän. Tosin nelilapsisia suurempia perheitä ei Otsonkalliolle muuttanut, sillä taloyhtiöstä puuttuivat suuret asunnot. Perheen päälukuun laskettiin myös kotiapulainen. Aikana jolloin äitiyslomat olivat hyvin lyhyitä ja lastentarhoja ei käytännössä ollut, kotiapulainen oli työssäkäyvien äitien perheissä välttämätön. Apulainen oli 50-luvulla lähes joka

Taloyhtiön osoite oli vuoteen 1977 saakka Otsolahdentie 20, sillä Otsolahdentie jatkui Tapiolantien yli ja kulki nykyisen parkkipaikan kohdalla. Aikaisemmin siitä kulki bussi.

toisella Otsonkallion perheistä. Yksi asunnon huoneista oli yleensä apulaisen käytössä.

Pihaan 1956 hankitut keinut olivat luonnollisestikin varsin varattuja. Tarina kertoo, että lapset halusivat herätä mahdollisimman varhain päästäkseen keinumaan – jo aamukuudelta alkoi olla jonoa.

Otsonkallion lapset saivat 50-luvulla leikkiä pihalla varsin vapaasti keskenään. Isät ja suuri osa äideistäkin olivat kodin ulkopuolella töissä, ja naiset lisäksi kiinni kotitöissä. Apulaistenkin päivästä huushollaus nieli leijonanosan. Jonkin verran lasten touhuja valvoi talonmies. Lasten leikit laajenivat myös ympäröiviin metsiin, joihin tehtiin majoja. Kalliolla ja talon takana laskettiin mäkeä pahveilla.

Ensimmäinen syntyperäinen otsonkalliolainen on Sirkka Puron tytär Outi, joka syntyi perheen asutua Otsonkalliolla 19 päivää 1955.

Tapiolan suunnittelussa lapset olivat ideologisesti tärkeässä asemassa – olihan alueen tarkoitus olla esimerkillinen kansakunnan tulevaisuudentoivojen kasvuympäristö. Menninkäisentielle valmistui 1954 yhä lastentarhana toimiva Lastentalo, jossa aluksi toimi neuvola ja jonkin aikaa myös koulu ennen Aarnivalkean koulun valmistumista 1956. Tämän jälkeen talo jäi lastentarhakäyttöön. Tapiolassa toimi myös esikoulu vuodesta 1961. Alueen koulut olivat pullollaan otsonkalliolaisia, ja olipa Aarnivalkean koulussa oma otsonkalliolaisten luokkakkin. Otsonkalliolla asui lastentarhanopettaja, joka vei talon esikoululaisjoukon mukaansa mennessään töihin lastentarhaan. Näin äitien ei tarvinnut lähteä edestakaisin pienempien sisarusten kanssa.

Kerhoja ja yhteistoimintaa

1950-luvulla arki, työ ja kotityöt veivät asukkaiden ajan, eikä talon asukkaiden yhteistoimintaa kovin paljon ollut. Tapiolan alueella toimi kuitenkin laajemmin lukuisia erilaisia yhdistyksiä. Vuosien varrella taloyhtiön yhteistoiminta elänyt erilaisia vaiheita kulloinkin aktiivisten otsonkalliolaisten mukaan. Ensimmäisen kerran taloyhtiön

merkkipäivää juhlittiin 20 vuotta sitten 30-vuotisjuhlissa, ja vuonna 1995 pidettiin 40-vuotisjuhlit. 1990-luvulla asukastiedote *Otson sanomat* kertoi ajankohtaisista tapahtumista.

Talon tiloissa on kokoontunut erilaisia kerhoja pyhäkoulusta partiolippukuntaan ja valokuvauskerhosta *Otson omituinen* -lehteä toimittaneeseen lasten lehtikerhoon, joka toimi 80-luvulla. 90-luvulta lähtien on kokoontunut mm. seniorikerho joka toinen viikko, ja vuodesta 1998 mammakerho pihalla viikoittain. Kerhoille saatiin tilaa, kun P-talon kuivaushuoneet kunnostettiin 1990 talkoovoimin asukkaiden kerho- ja askartelutiloiksi. Tiloissa on pidetty mm. pienimuotoisia myyjäisiä, syöty jo perinteeksi muodostuneet laskiaishernekeitot ja -pullat ja aikaisempina vuosina myös adventtitorttukahvit.

Kotipolku-niminen lasten kerho toimi R-rapun kerhotiloissa vuosina 1995-2003. Irma Antikainen ja Soja Kakko vastasivat tarpeeseen saada lapsille kodinomainen iltapäiväkerho mukavassa ympäristössä. 1996 alkaen Kotipolkuun kuului myös aamupäivisin kokoontunut pienten lasten kerho. Kotipolku järjesti mm. yhteiset jouluglogit sekä kauden päättäjäiskakkukahvit keväisin, ja kerran paistettiin seitsemän litran vohvelitaikina kaikille pihassa oleville ja kotiin töistä palaaville. Kotipolussa toimi pari vuotta myös kuvataidekerho ja vuoden verran englannin kerho Kids Club sekä muskariryhmä.

Pihan iloja

Otsonkallion talonmiehenä toimi alusta 1960-70 lukujen vaihteeseen saakka legendaarinen Ihalainen. Hänen jälkensä talonmiehinä olivat Suominen ja Juvonen, ennen kuin instituutio lakkautettiin ja talonmiehen tehtävät siirtyivät huoltoyhtiölle. Ihalainen oli erittäin pidetty. Hän ojensi ja ohjasi lapsia lujasti mutta ystävällisesti, poimi heille keksäisin vadelmia ja jäädytti talvisin luistinradan. Ihalainen oli tarkka siitä, että ylimääräistä tavaraa ei jätetty porraskäytävien eteen. Hän keräsi irtotavarat päivittäin keskelle pihaa isoksi kasaksi.

Pihalla oli 1960-luvulle saakka kaksi luonnonkivillä reunustettua kahluaallasta. Vesi ei kuitenkaan tahtonut pysyä niissä, joten niihin valettiin betoni-pohja. Talonmies Ihalainen hoiti altaita huolella, tyhjensi ja pesi joka ilta tai varhain aamulla. Lopulta kuitenkin altaan puhtaanapito tuli liian kalliiksi ja hankalaksi, ja jätevesimaksut liian suuriksi.

Altaat täytettiin ja tilalle tehtiin pelikenttä.

A-B-portaiden edessä maasto oli soinen ja siinä kasvoi suopursuja. Lätäköiden yli kuljettiin lautoja pitkin. Myöhemmin kuoppa täytettiin ja siihen istutettiin puita, aluksi mäntyjä, jotka eivät menestyneet, ja sen jälkeen koivuja, jotka ovat paikalla yhä. Roskalaatikot sijaitsivat aluksi keinujen takana rinteessä. Keinut, rekkitangot, keinulaudat ja pieni hiekkalaatikko olivat pihassa alusta alkaen.

Pitkän talon takana, nykyisen parkkipaikan puolella pitivät puutarhaa ainakin rouva Niskanen ja Beckerit. Siellä on edelleen jäljellä joitakin puutarhakasveja.

Nykyasukkaan näkökulmasta piha on – asuntojen hyvinsuunnitellun pohjaratkaisun ohella – Otsonkallion suurimpia vahvuuksia. Arvostukset ovat kuitenkin aikojen kuluessa vaihdelleet. Piha ja luonnonläheisyys olivat arvossaan myös 50-luvulla, mutta 60-70-luvuilla Tapiolan kaltaisia ”metsälähiöitä” alettiin arvostella; niitä pidettiin liian väljästi rakennettuina, virikkeettöminä ja asukkaiden eristäytymistä lisäävänä. Asuinalueilta vaadittiin tiiviyyttä, ja keskeinen arvo ei enää ollutkaan läheisyys luontoon, vaan sieltä mahdollisimman nopeasti pois pääseminen, liikenne- ja

muut yhteydet, "kompaktikaupunki ja kontaktikaupunki". 1970-luvulla ajan henki oli vähällä jyrätä Otsonkallion pihankin: sitä kerrotaan kaavaillun autojen parkkipaikaksi. Hanke saatiin kuitenkin kaadettua.

2002 tehtiin pihalla suuri remontti, jossa pihan kiertävä asfalttitie uusittiin ja siihen rakennettiin vesikourut ja kunnon kallistukset. Ajoitus olikin onnekas vuoden 2004 sateisen kesän takia.

50-vuotisjuhlavuonna piha on saanut uudet hienot leikkivälineet. Vanha laho kiipeilyteline purettiin ja samalle paikalle saatiin uusi leikkimökki. Hiekkalaatikko uusittiin, ja käyttämättä jääneet rekkitaungot poistettiin. Myös liukumäki on uusi. Pihalle on myös saatu aikuisten vapaa-ajanvälineitä: grillaus

elokuussa 2005

Taru Tappola

on viime vuosina tullut aina vain suosituimmaksi, joten vanha grilli kunnostettiin ja toinen rakennettiin kesän 2005 iloksi.

TV-ohjelma "Kansallismaisema" kertoo Tapiolasta ja Otsonkalliosta. Se uusitaan TV1:ssä 29.9.2005 klo 15.50.

Muistojaan Otsonkalliolta kertoivat muisteluillassa ystävällisesti Sirkka Puro, Jenny Manninen ja Anna-Liisa Kainulainen. Tietoja kirjasiivat ylös Taru Tappola, Ulla Suomi sekä Tove Rosenberg, joka kokosi myös muita tietoja Otsonkalliosta ja erityisesti kerhotoiminnasta. Tietoja on myös saatu Olavi ja Liisa Montinilta, vanhoista Otson Sanomista sekä Tapiolaa käsittelevästä kirjallisuudesta.

Tapiolaa vuonna 1969